

Malo lingvističkog humora

Helmut Müller

NOVO U GASTROLINGVISTICI

- Voditelj: Poštovane slušateljice, poštovani slušatelji! U našoj seriji danas donosimo iz studija razgovor s prof. drom Linom Dijetićem. Gospodin profesor Dijetić je upravitelj Instituta za gastrolingvistiku sveučilišta u Preisselbergu i slovi kao znanstveni utemeljitelj te grane moderne lingvistike.
Gospodine profesore Dijetiću, dopustite mi da vam na početku postavim jedno sasvim priprosto i jednostavno pitanje: Što je gastrolingvistika?
- Dijetić: Ponajprije, ovo pitanje uopće nije priprosto i jednostavno jer pogađa zaista u srž same stvari. Kad je riječ o gastrolingvistici, onda moram reći da se i ovdje — kao i kod psiholingvistike i sociolingvistike — radi o jednom interdisciplinarnom području istraživanja. Kratko rečeno, radi se o znanstvenom dokazu interdependencije lingvistike i gastronomije, odnosno gastrologije.
- Voditelj: To je vrlo zanimljivo. Smijem li vas upitati jeli vam to već uspjelo dokazati?
- Dijetić: Moj institut će uskoro objaviti prvi izvještaj o istraživanju. Shvatit ćete da nerado otkrivam znanstvene rezultate prije vremena. Inače, ako to izuzmemo, mogu na vaše pitanje samo potvrdno odgovoriti.
- Voditelj: Vi, dakle, vidite, ako to smijem malo pojednostavnjeno reći, da postoji odnos između uzimanja hrane i govora.
- Dijetić: Tako bi se to nekako moglo reći, premda se time sama stvar karakterizira veoma relativno i prilično nesavršeno. U stvari, radi se o dvije prema cilju upravljene radnje koje u najužoj simbiozi, upotrebljavajući isti instrumentarij, interferiraju jedna pored druge i jedna s drugom. Gastrolingvističke interferencije koje pri tom nastaju...
- Voditelj: Oprostite gospodine profesore, bojim se da to naši slušatelji nisu sasvim razumjeli. Što u stvari znači: »prema cilju usmjerena radnja«?
- Dijetić: Vidite, čovjek ne jede i ne govori bez neke namjere. Pri tome se te dvije radnje odvijaju u inverznim smjerovima pri pomicanju faze za 180°.

- Voditelj: U inverznim smjerovima...
- Dijetić: Kad jedemo, radnja se odvija izvana prema unutra, pri govoru, međutim, ona je usmjerena iznutra prema van.
- Voditelj: A tako! Da, u tom imate posve pravo.
- Dijetić: U ovom slučaju radi se, naime, o strogim određenjima i datostima. Promjena pravca, npr. pri uzimanju hrane, upućuje na nastranost ili oboljenje individuuma.
- Voditelj: To je očigledno. Pod istim »instrumentarijem« mislite sigurno na usta?
- Dijetić: Sasvim točno. Znanost ne može više ignorirati okolnost da čovjek i kod jela i kod govora obično upotrebljava usta.
- Voditelj: Smijem li vas zapitati kako ste došli do te spoznaje?
- Dijetić: Ne direktnim putem, nego, kako to često biva kod znanstvenih otkrića, posredno, zaobilaznim putem. Taj put je, međutim, počeo već u mom djetinjstvu.
- Voditelj: Već ste se kao dijete bavili gastrolingvistikom?
- Dijetić: Pa, eto, imao sam već tada smisla, da tako kažem, za izvjesne probleme i zahtjeve te znanstvene grane. Stalno sam se bunio protiv zabrana, kao npr. »Ne govori punim ustima!« ili »Tko kod stola pjeva, imat će zlu punicu«.
- Voditelj: Ti doživljaji u djetinjstvu djelovali su, dakle, plodonosno na vaš kasniji znanstveni rad?
- Dijetić: Da, oni su bili od presudne važnosti. Na početku mog znanstvenog djelovanja stajala je rečenica koja mi i danas zvoni u ušima: »Lino, ne mljackaj ustima!«
- Voditelj: To je neobično zanimljivo. Vi uopće ne smatrate, ako tako mogu iz vaših riječi zaključiti, da je npr. govoriti punim ustima škodljivo?
- Dijetić: Prirodno! Govoriti punim ustima je isto tako prirodno kao i zijevati praznim ustima. Zabrane koje se tome protive, puka su besmislica.
- Voditelj: Vaši znanstveni protivnici neće se sigurno u tome s vama posve složiti!
- Dijetić: Moji su protivnici — nećemo sada govoriti o tome jesu li oni uopće znanstvenici — gotovo uvijek sažaljenja vrijedne žrtve tabua. Ta što je uzrok da se gastrolingvistika, koja je tako jasna i sama po sebi razumljiva, kao znanost probila tek u drugoj polovici 20. stoljeća?
- Voditelj: Hm... Možda je uzrok moderna ishrana?
- Dijetić: Ni govora! Uzrok su tome stoljetne predrasude, naročito kršćansko-zapadni nazor, koji se neprijateljski odnosio prema tijelu i koji je, kao i u mnogim drugim slučajevima, ugušio tu fundamentalnu spoznaju.
- Voditelj: Vjerojatno mislite na mljackanje?

Dijetić: Između ostaloga i na to! Ipak prvenstveno mislim sasvim općenito na vitalni izmjenični odnos lingvističko-akustičkog fenomena i fenomena uvjetovanog uzimanja hrane. U tom odnosu je mljackanje, kao što ispravno naslućujete, gastrolingvistički izraz par excellence. Zbog toga se jedna grupa znanstvenika na našem institutu posvetila isključivo proučavanju mljackavih glasova.

Voditelj: Po vašem mišljenju postoje, dakle, razne vrste mljackanja?

Dijetić: Postoji, bar teoretski, beskonačno mnogo načina mljackanja. Priroda je na tom području čovjeka bogato obdarila. Navest ću vam samo jedan primjer koji će vam to predočiti. Ispitivanja frekvencija pokazala su da čak i kod boljih ambadorskih ručkova normalna širina vrpce mljackanja iznosi dvanaest tisuća hertza. I to još nije sve. Nadam se da neću otkriti previše ako spomenem da su moji suradnici na tragu jednog metagovora koji se bazira jedino na mljackanju. Jedna eksperimentalna grupa već uspijeva za vrijeme proždiranja kavijara napadati i grditi inflaciju — isključivo pomoću mljackanja.

Voditelj: To otvara neslućene perspektive! Ubuduće nećemo morati gubiti vrijeme na govor.

Dijetić: Teoretski je to svakako moguće. Već u površinskoj strukturi mljackanja možemo otkriti rudimentarnu morfologiju i semantiku. Naravno, treba još puno truda uložiti da bi se dobio upotrebljiv komunikativni sistem, što će biti zadaća Instituta za primijenjenu gastrolingvistiku, koji treba osnovati. Osim toga na putu nam stoje izvjesne poteškoće koje se javljaju u međupodručju gastrolingvističkih fenomena. Tu mislim na već spomenute gastrolingvističke interferencije.

Voditelj: Aha!

Dijetić: Te interferencije uvjetovane su s jedne strane samom hranom (ustanovili smo da se naročito često javljaju pri konzumiranju mahunarki), ali im uzrok može ležati i u stanju pojedinog individuuma ili u vanjskim okolnostima, tako npr. kad se jede u žurbi.

Voditelj: Aha, vi mislite na slučaj kad se hrana zaleti u grlu?

Dijetić: To je sasvim fiziološki proces i nema veze s gastrolingvistikom. Ne, ovdje mislim na podrigivanje i uzrigivanje. Pristup podrigivanju znanstvenim metodama otežan je iz dva razloga. Prvo, podrigivanje ima, za razliku od mljackanja, svoj korijen u dubinskoj strukturi. Drugo, podrigivanje redovito nastojimo zatomiti. Pravi podrigivački glasovi su tako reći nezgodni slučajevi; tj. naša proučavanja ovisna su o slučaju.

Voditelj: Što je bez sumnje vrlo nezgodno?

Dijetić: Vrlo nezgodno! Naročito zbog toga što postoje jaki razlozi da se posvetimo upravo podrigivanju. Nijedan drugi gastrolingvistički oblik izražavanja ne pruža takvu puninu izraza i toliko mogućnosti varijacije. Taj zaključak nameće se sam od sebe nakon prvih proučavanja jednog plemena u Magrebu, čiji predstavnici se veoma mnogo podriguju.

- Voditelj: Zar ne bi onda bilo svrsishodno odgajati za podrigivanje jednu pokusnu grupu ljudi?
- Dijetić: Bilo bi svrsishodno, ali praksa nas nije zadovoljila. Članovima jedne pokusne grupe se, doduše, dosta podrigivalo, ali to nije bilo spon-tano i dešavalo se nakon prilično dugog vremenskog otezanja.
- Voditelj: Onda bismo morali pokušati, tako reći u službi znanosti, učiniti podrigivanje društvenom pojavom i salonskim običajem.
- Dijetić: Sasvim ispravno! Tu se mora još puno raditi, to je prava prosvjeti-teljska zadaća. Svi smo mi pod sociokulturnim pritiskom pokopali jedan veliki dar svoga najranijeg djetinjstva. Danas se to mora ponovno otkriti.
- Voditelj: Moje zadnje pitanje, gospodine profesore. Vi ste spomenuli uzrigi-vanje...
- Dijetić: Gastrolingvistički gledano, uzrigivanjem stupamo na potpuno neis-traženo područje. Postoje, doduše, analize i pokušaji tumačenja, ali sve to u znanstvenom pogledu još ne zadovoljava. Ja osobno gledam u uzrigivanju jedan paradoks. Tvrdim štoviše: uzrigivanja dapače ne bi smjelo ni biti.
- Voditelj: Ali...
- Dijetić: Svatko tko radi pravim znanstvenim metodama mora doći do tog zaključka. Gutanje uključuje, naime, kretanje odozgo prema dolje, dok prijedlog »uz« u uzrigivanju označava kretanje odozdo prema gore. A znamo da se dva kretanja u suprotnom pravcu poništavaju.
- Voditelj: Zadnje pitanje, gospodine profesore. Koji su vaši planovi u bliskoj budućnosti?
- Dijetić: Pa, pored Instituta za primijenjenu gastrolingvistiku, koji ću, nadam se, financirati sredstvima Zaklade Volkswagena, namjeravam osno-vati jedno M.D.T.P.G.L.
- Voditelj: Jedno M.D.T.....?
- Dijetić: Jedno Međunarodno društvo za teoretsku i primijenjenu gastrolin-gvistiku.
- Voditelj: Gospodine profesore Dijetiću, zahvaljujem vam u ime naših slu-šateljica i slušatelja na ovom razgovoru.
- Bilješka: U njemačkom stoji »Schluckauf«, tj. štucanje. Radi igre riječi u njemačkom u prijevodu je uzeta riječ »uzrigivanje«.